

потпуно одговара овом циљу. Библиографска упућивања на крају сваког текста и одлична библиографија заједно са опширним регистрима значајно доприносе квалитету приручника. Избор релевантних аутора за појединачне теме резултирао је стручношћу и актуелношћу чланака. Једина замерка овом избору аутора – а то признаје и сам приређивач (стр. V) – јесте недовољна заступљеност аутора изван немачког говорног подручја, посебно имајући у виду значајне америчке и финске истраживаче теологије Мартина Лутера. Ипак, обзиром на саму концепцију књиге, ово свакако не представља већи пропуст.

Много је важнија чињеница, да су овим издањем будући истраживачи и сви они који се интензивно интересују за Лутерову теологију добили референтну базу за даље проучавање. Сам подухват састављања једног оваквог приручника утолико је значајнији и вреднији, ако се има виду да на интернационалном нивоу тренутно готово да не постоје еквивалентна издања (частан изузетак представља дело *The Cambridge Companion to Martin Luther*). Стога је извесно да ће *Приручник о Лућеру* наћи своје место у свим друштвено-хуманистичким библиотекама и да ће и убудуће наилазити на велику пажњу у научној средини.

Page Кисић

Георгиос И. Мандзаридис, *Хришћанска етика I, Увод – Општа начела, савремена проблематика* (Солун 2008, друго издање, у преводу са грчког на српски језик, Каленић, Крагујевац 2011, 230 стр) ISBN:978-86-84183-47-9

Доскорашњи редовни професор Теолошког факултета на Аристотеловом универзитету у Солуну, шеф катедри за

Хришћанску етику и Хришћанску социологију, др Георгиос Мандзаридис, припада плејади лаика-теолога Грчке православне цркве (Агуридис, Андруцос, Бегзос, Бонис, Брациотис, Бумис, Вулгарис, Галанис, Галитис, Иконому, Јагазоглу, Јанарас, Каравидопулос, Кармирис, Конидарис, Кондоглу, Корнаракис, Макракис, Мицопулос, Мардзелос, Мацукас, Муцопулос, Муцулас, Нисјотис, Орфанос, Панагопулос, Пападопулос, Пападопулос, Патронос, Сиотис, Скутерис, Сотиропулос, Стојанос, Тахиаос, Теодору, Теодору, Трембелас, Фарандос, Фидас, Фитракис, Фундуљис, Христу, Цаконас, Цамис...).

Али професор Мандзаридис је такође достојан и знаменити члан и припадник заједнице и осталих најдаровитијих богослова Православне цркве.

Сви поменути, као и сви назначени православни богослови снажно су својом богословском харизмом и богословским делом утицали на претходне, као и на садашње, баш као што ће они утицати и на будуће генерације студената теологије, али и на генерације верних хришћана, да сви заједно лакше схвате и усвоје етос православног богословског предања, непрестано свештенодејствованог у пракси и теорији наше Православне цркве.

Професору Георгиосу Мандзаридису као познаваоцу и настављачу, пре свега светоотачке и неопатристичке богословске наследне мисли, са укључењем знања из римокатоличке и протестантске хришћанске етичке мисли, затим знања из философије, али и из осталих савремених наука, није доликвало ништа мање него да помоћу благодатне силе Духа Светога сам напише, и штампа текстове и књиге велике црквене вредности. Наглашавамо, велике

црквене вредности како за наше православно савремено богословље, тако и за хришћанско богословље у димензијама целокупне хришћанске и научне икумене. Штавише, ти његови текстови-књиге својом унутрашњом силом већ су се уврстили у класичну богословску литературу нашег времена, писану у духу и са стилем пријемчивим за читаоце који желе да ходе царским или средњим путем, и да га се у свом црквеном развоју држе доследно.

А сада, професор Мандзаридис током своје дуготрајне и плодне учитељске службе богословствовао је уравнотежено, избегавајући крајности и искључивости типа етика или онтологија? – или *системајски њодозревајџи и омаловажавајџи* ону хришћанску етику која налаже извршавање божанских заповести; или опет, чувати се, наводно, *џоновној јелинизовања доџословља* на штету богословског етоса осталих православних хришћанских народа, и тако даље. Захваљујући умерености, професор Мандзаридис је лично остао на дистанци од ставова појединих богослова који у својој мисли, у својим речима и у својим текстовима атакују на хришћанску етику претенциозно и дисквалитаторски?! А како то? Давањем паушалних и нетрезвених, па и бесмислених изјава, којима одвраћају од себе и искусне, и неискусне у православном богословљу.

Супротно несувислим приговорима и неутемељеним замеркама критичара хришћанске православне етике – етике коју они поистовећују са незнано чим, само не са предањском, светоотачком, грандиозном проповећу о покајању, спасењу и обожењу у Христу Духом Светим, и по благоизвољењу Бога Оца – професор Георгиос Мандзаридис као трезвени православни богослов чини управо оно

што је једино на потребу у овој ствари: чини то и такво поистовећење, па све време износи из заједничких хришћанских богословских ризница старо и ново икономијско богословље Цркве. А оно је било, и остаје богословље којим се ми заиста можемо лечити и просветљивати; чијом помоћи и човек нашег времена може заиста ићи путем богоугађања, освештања и обожења.

Професор Мандзаридис, Духом Светим просветљени црквени учитељ, због тога ће, дакле, остати упамћен у богословским круговима као ревностан иконом богословља; ревностан у црквеној теорији и пракси, у подвигу извршавања јеванђелских заповести – поистовећиваних са божанским енергијама и врлинама, као и у сазрцању осталих тајни домостроја спасења ради њихово што непосредније приступачности. Тиме и он увелико доприноси смањењу и истанчавању границе између харизматског и академског богословља, са циљем да се она учинила ако не невидљивом, а оно бар једва приметном.

Теме његових књига, првенствено етиколошке садржине и обележја, обухватају многобројне области хришћанског живота са проблемима у које спадају и они најновији и најактуелнији. А то су проблеми који су већ постали судбоносни за човечанство садашњице и будућности: проблеми еко-етичке и био-етичке природе, затим проблеми етике установа и пословништва (гео-политичких система и корпорација у њиховом бизнис-ходу ка апсолутној глобалној и глобалистичкој доминацији).

Са књигама професора Георгиоса Мандзаридиса, преведеним на савремен српски језик (*Хришћанска еџика I, Увод – Оџиџа начела, савремена џроблемаџика* (Солун 2008, друго издање, Крагу-

јевац 2011), *Хришћанска етика* (Солун 1995, четврто издање, Хиландарско издање у штампи), *Православни духовни животи* (Солун 1993, треће издање, Хиландарски путокази, свезак 54) и *Социологија хришћанства* (Солун 1990, пето издање, Хришћански културни центар, Београд, 2004)), сва наша црквена средњошколска и универзитетска јавност, и сви хришћани, љубитељи назидатељне црквено-научне књиге, сада ће и у области хришћанске етике моћи да се сусретну са књигама велике педагошке моћи, писаним и у хеортолошком, и у научном кључу. И заиста, код професора Мандзаридиса је реч о стварању; тачније, о компоновању надахнутих књига, прожетим изнијансираним црквеним етосом.

Мандзаридисова књига *Хришћанска етика I, Увод – Основна начела, савремена проблематика*, појавила се у преводу са грчког на српски језик, трудом преводиоца свештеника Драгана Поповића, а у издању издавачке куће Каленић, Крагујевац 2011, на 225 страна. Садржај ове драгоцене књиге организован је у три целине (Увод, Основна начела, Савремена проблематика).

Уводом су обухваћене теме појма и проблематике етике и науке о етици, периода од древне античке до хришћанске етике, методологије етике, извора (Светог писма и свештеног предања) и помоћних средстава етике (помоћне литературе) и помоћних наука.

Основна начела испитују се кроз теме *еџоцениричностии и друшћивеностии, ауџиономије и хеџирономије, онџилошкој каракџтера хришћанске еџике, Божџијих заџовестии као божанских енерџија, божанске и људске џраведностии, ауџиориџеџиџа и слободе и црквених доџаџиџа као џоказаџеџа животиџа.*

Савремена проблематика је приказана кроз теме *еџичких џроблема џред долазеџим светом, обликовања нових еџичких криџериџума, кроз џримере еколошке кризе, џеџној насџанка и џеџних елеменџиџа, екологије и икономџе, џолиџиџе, еџике и џеологије, оџасносџиџи фундаменџиџализма, икуменичностии и икуменизма, и на крају, црквене акрџвије и икономије.*

Тако ће од сада и наша српска црквена читалачка публика имати прилику да још више излази на пучину богословско-етиколошке мисли, и да помоћу још једног њеног уравнотеженог интерпретатора, професора Мандзаридиса, још више броди у свим правцима црквено-икономијског богословља, посматраног и у његовим историјским хоризонтима живљења по Јеванђељу, и у његовим есхатолошким хоризонтима окушања Царства Небескога и Божјега са свима светима. А оно, будући такво, не може ни за тренутак да остави добронамерног и смиреног читаоца ван токова црквеног свеобухватног богословља.

Читалац ће њиме, рецимо, моћи да се надахњује за свој теоретски исказ, но још више за свој практичан подвижничко-евхаристијски полет у животу у Христу, обострано устројеним Духом Светим. Ова чињеница још једанпут потврђује отачку истину да је код хришћана подједнако несавршена пракса без теорије и теорија без праксе, и да су равнотежа и трезвеност те врсте пресудни у богословској служби. Поред тога, добро је познато да сама мисија богословља зависи од горње равнотеже – и то како мисија унутрашња, тако и спољна. Професор Георгиос Мандзаридис нам преноси поруку да ако у Господу будемо тако чинили: и сазнавали делајући, и делајући сазнавали, сигурно ћемо и лично

доприносити да се наше црквено Тело непрестано назидавало; а да ће нама назидатељима то бивати и на духовну ползу и охристовљење. К томе, ваља додати чињеницу да ћемо и Пресветој Тројици стално узносити хвалу и славу.

Надамо се да читаоци у додиру са овим надахнутим и животним списима професора Георгиоса Мандзаридиса неће стећи утисак да је писац њиховог *Предговора и Приказа* – док их је читаоцима безрезервно препоручивао –, у најмању руку претеривао. Напротив! Нити ће састављач *Предговора* за ову књигу професора Мандзаридиса и *Приказа* свих осталих његових етиколошко-аскетских текстова променити своје изграђено мишљење о њима и о њиховом цењеном аутору, нити ће текстови овог цењеног аутора икада изгубити своју важност и актуелност у свом доследном везивању за *хришћански еѿос*. Коначно, у свом везивању за *христѿоѿиѿхију* (Христову нарав), хришћани-подвижници ће све више и више попримати саму Христову нарав и Христов дух, живети њима у Цркви и сједињавати се са њим – самим Христом, помоћу светотајинске благодати, и све више и разноврсније окушати Царство Божије.

Давид Перовић

Богдан Лубардић, *Философија вере Лава Шестова: апофатичка деконструкција разума*, Службени гласник – Институт за теолошка истраживања ПБФ, Београд 2010, 541 стр. ISBN 978-86-7405-081-1

Дело Богдана Лубардића *Философија вере Лава Шестова и апофатичка деконструкција разума* састоји се из два главна дела. Први део представља преглед обликовања мисли Шестова из аспекта контекстуализације историјског развоја

његових главних идеја. Разлози за такав методолошки поступак следе из става сâмог Шестова да се увид у филозофске идеје не може постићи без разумевања начина, места, времена и мотивације њиховог настанка. Штавише, Шестов сматра да филозофске идеје немају значење изван историјског контекста њиховог настанка. Тако друштвено-историјска реконструкција оквира настанка одређених идеја треба да коинцидира са реконструкцијом егзистенцијално-персоналних предуслова обликовања идеја одређеног филозофа. Тај методолошки захтев аутор ове књиге применио је на експозицију услова и околности настанка религијско-филозофских идеја сâмог Шестова, историзујући његову филозофију на начин на који је овај то чинио у односу на друге филозофе о којима је писао. *Друѿи* део књиге представља херменеутичку дескрипцију, експликацију и анализу Шестовљеве мисли уз пратећу критичку расправу која се односи на различите облике његовог мишљења и њихову међуповезаност. Притом се овде *критика* односи како на Шестовљеву критику филозофије тако и на ауторову критику филозофије Шестова, а што је у целини и у заокруженом облику изнето на крају књиге. Важно ограничење представља то што се аутор ове студије, иако сâм Шестов (нарочито у другој половини свог теоријског живота) системски и фундаментално критикује теологију и хришћанску филозофију, држи првенствено његове критике филозофије. Разлози за то су тројаки. Прво, већ у раном периоду Шестов има идеју конституисања услова могућности религијске филозофије као филозофије посебне врсте. Друго, Шестову није било потребно да посегне за претпоставкама јудеохришћанске мисли у догматском